

מהדורת ברכות טוב

ספר סדורו של שבת

המבואר
הלק ראשון

הן חברתי ספרי זה רבדתי ארשי חטיבות, נעימת ידידת חבת הקודש מקדושת יום שבת כדת נפש משיבת, הנחילט על ידי נאמן בית ממדבר מתנה מארץ תלאובת, הכיעותי משכן לו ארנתי ירענותו אשה אל אתותה משולבות, לפני אנשים כערכי גליתי מעט ממצפוניו ההביבות, לחזק ידם לישר עמדם להעיר אוון ולהלהיב הלכבות, להאזהו בנועם קדושתו סולם מוצב ארצה וראשו בשמי ערבות, עליהם יגן להיות אוכלי חוליהן בטהרה ובקדושה לא בידים מסאבות, ולפיהן ישיב גאולתו למהר הנשאר בשנים אם עוד רבות. העמדת שעריו, לבוא בחדריו, אל גני מסמוניו, ויקרי פנינו. יוסף אומץ טהר ידים, ישלה ידו ולקח גם מעץ החיים. אתו נשבעה יומים, הדות ישועות יעקב מתקיים, בהנחילו נחלת שבת לעמו מן השמים:

במצות ובהוצאות הרב המחבר, הלא הוא ארניט מוריט ורבינו האון הגדול המפורסם, אור ישראל וקדושו, מופת דוריט, נאון עזיט, איש אלקים קדוש בוציט דעהוא, רבא דעמיה מדברטא דאמתיה, לו דומיה תהלה, מוריט הרב רבי חיים בהמטח הרבני המופלג החכם מוריט הרב רבי שלמה וצלה"ה, האב בית דין דפה קהלתינו, ובקהלות החשובות דמדינת וואלחיי, באמשאן וקעשנב וטשערנאויץ וגליל באקוויטא יע"א:

(טפה דפוס ראשון תקעג)

מהדורה חדשה מפוררת, מאירת עינים, מוגהת בהגה מדויקת ומתוקנת, נוספו אלפי מראי מקומות וציורים, נפתחו ראשי תיבות וקיצורים, הקטעים חולקו לפסקאות קצרות, נוספו סימני פיסוק וניקוד, בתוספת כותרות משנה, והערות ביאור עם ציונים והשוואות לדברי

י"ל במ"ד על ידי מכון "אור לישראל" ירושלים - נהריה
שע"י ישיבת אביר יעקב "אור מאיר ושמה" נהריה
שנת תשס"ה לפ"ק

סדורו של עֵשֶׂת המבואר

להרה"ק רבי רבי היים מטשערנאוויץ זיע"א

יוצא לאור על ידי מוסדות אביר יעקב נהריה
מכון אור לישרים ירושלים
בראשות הרב שלמה אביהצירא שליט"א

עורך ראשי

הרב מנחם מגדל פומרנץ

מבקר אחראי

הרב זושא בן ציון דינקלס

עורך אחראי

הרב יעקב אייזן

עורכים ומבקרים

הרב אברהם אריה כץ
עורך

הרב יצחק גרפינקל	הרב משה אושפיזאי
הרב דוד הוכברג	הרב יחיאל אורבך
הרב נתנאל וולנר	הרב זאב ביננפלד
הרב הלל טאבק	הרב יהושע בליזינסקי
הרב מאיר בונם ניהויז	הרב יוסף בנט

מפתחות: הרב שמואל דרברמדיקר

עימוד

הרב שמואל סאמעט

פרקי תולדות

הרב יהושע זילברברג

נסדר ע"י ממלכת התורה "עוז והדר"
בנשיאות הגאון הצדיק רבי יהושע לייפער שליט"א
אבדק"ק "באר משה" מאנסי

הפצה והזמנות: 'היכלי תורה'

באירופה:	בארה"ב:	בארץ ישראל:
tel. 44-191-430-0333	tel. (718) 437-0054	טל. 02-9924603
fax. 44-191-430-0555	fax.(718) 437-5314	פקס. 03-5435884

כל הזכויות שמורות

לישיבת אביר יעקב

אור מאיר שמהה נהריה

רח' אביר יעקב 27

נהריה

הואיל ומושקע במהדורה זו הון רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה ולהבדיל ע"פ הזכויות בכל המדינות, אנו אוסדים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל העתקה חלקית או אחסנה במחשב או מאגר כל שהוא כל חלק מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי בחומר הנדפס ובהוספות. הספר נמכר רק על מנת שלא יעשה בו שימוש שלא כדון. ושארית ישראל לא יעשו עולה.

נדפס בארץ ישראל

על נייר ה"ל

שאין בו חשש הילול שבת

Printed in E. Israel

לוחות: 'הפאר' ירושלים

הארות והערות יתקבלו בברכה

מכון אור לישרים

רח' יוסף חכמי 30 ירושלים

פקס: 03-5423180

לְשֵׁם יְחִוּד קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׂבִינְתִיה

יְהִי נָא אִמְרֵי לְרִצּוֹן לְפָנֵי אֲדוֹן כּל.
כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה

שרש הראשון

זֶה שְׁמוֹ, נֹאֵה לוֹ

שַׁבַּת בּו תְּשׁוּב

יבאר בו ענין התוספות שבת שנוצטוינו להוסיף מחל על הקדש 'על מה אדניו הטבעו' (כלא חייב למ 1), [ו]חייב כשרון מפעליו והמעשה הנצרך לעשות בו מה הוא. גם תכן הכונה שזכונ בעתו בו יובאו, מבקשי ה' דברי חפץ בו ימצאו. ובו ד' ענפים:

ענף א

ידבר מענין גדל הקדש קדשת השבת, יתר על כל הימים והחגים וזמני המועדים, ושאר כל המצוות שבתורה. כי בשאר המצוות ומועדי הזמן, כל פעלת החסדים והתגלות האורות ותקוני העולמות הנעשה בכחם, הכל נעשה על ידינו בבחינת אתערותא דלתתא פידוע, מה שאין בן יום שבת קדשנו נשתנה למעליותא, שאור קדשת ה' מאיר ומופיע בו לכל העולמות עליונים ותחתונים בחסדי המקום ברוך הוא לבר, בלי שום אתערותא דידן, וכל פעלת החסדים ועליות העולמות הכל נעשים מאליהם. ובו י"ד ענפים:

משכו יד מלהראות בו פנים, לפרש ולבאר את יקר חין ערכו, ורב גדל הבקתת זיו אורו, הנשפע בו מאור פני אלקים חיים ומלך עולם. ואולם אפס קצתו תראה, במעלת משיחת שמן הטוב יותר מחברותיה, והפלה בין רעותיה משבצה², בהפרש והבדל יום שבת קדשנו משארי מקראי קדש. כאשר נכבדות מדבר בו, במאמר התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום [בזהר הקדוש אמור (מ"ג זט), וזה לשונו, תלתא אנון זמינין מ'קדש', חג המצות וחג השבועות וחג

מעלת השבת על פני המועדים, שהיא עצמה 'קודש' ואינה צריכה הזמנה מ'קודש' כמותם

ע"ה א יתר השאת ויתר העז למלפנו אלהינו, על כל הטובות וברכות אשר גמלנו, כרב רחמיו וחסדיו אתנו, ועוד את זאת הפליא לעשות עמנו, את יום קדשתו להנחיל אותנו, והיא יום שבת קדש עזנו ותפארתנו. אמנם ערכו האמתי, מה מאד מכסה ומפלא מעין כל חי, מלהבין ולידע גדל קדשה שקדשו המלך, ואשר נשאו רם על רמים. ואף הנה גדולי חכמינו הקדמונים,

ביאורי החסידות

ויבין היחוד שיש בשלש ראשונות, וההפרש שיש בין שלש ראשונות לשבע תחתונות, יבין ויראה בעין שכלו איך שאחר שפלו ששה ימי החול ובכניסת יום השביעי, יתרבה השפע אור גדול מאוד מאור אין סוף עצמו וכו'. יעו"ש. ב. עפ"י הזמר

א. ראה סידור קול יעקב המובא להלן [ובאות ז], בפתחתו לכוונת שבת: סוד קדושת שבת הוא סוד גדול ונעלם מאד, ולא מצאתי לי משום אחד מהקדמונים ששלח בו יד לבארו, ולכן אף גם אני מנעתי ידי מלבארו. אך מי שיש לו לב משכיל וכו'.

הַסְכּוֹת. אָמַר לִיה רַבִּי אַבָּא, וְכִי שַׁבַּת לֹא מִ'קֹּדֶשׁ' הוּא זְמַיִן. אָמַר לִיה, לֹא וְכֹי, דְשַׁבַּת לֹא זְמַיִן הִיא, דְהָא דִּילִיהּ הוּא, יְרוּתָא וְדַאי דִ'קֹּדֶשׁ' הוּא, וְלֹא זְמַיִנו. וְעַל דָּא כְּלַהוֹן זְמַיִנִין בִּ'קֹּדֶשׁ', וּמְתַקְּשִׁין בְּשַׁבַּת, וּמְתַעֲטְרִין בִּיה. בְּהָא, יוֹמָא שְׁבִיעָאָה [אַתְעֲטַר בִּיה], וְעַל דָּא שַׁבַּת לֹא זְמַיִן הוּא וְכֹי. לְמַלְפָּא דְהָוִי לִיה בְּרָא יְחִידָאָה

(כל מדקט שפעי ללוי שמה) 'ככלה בין רעותיה משפצה', ומרמז למעלת השבת שבין הימים טובים כדלהלן [וראה להלן חלק שני בדרוש השני פרק ב (מאמח ב) ברמז זמר זה]. ג. המושך דברי הזוהר שם: אמר ליה, לאו, בתרי סטרין. חד, דהוא ודאי 'קודש' אקרי, דכתיב (שמות לא יז) 'ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם', וחד, דשבת לאו זמין הוא וכו'. ד. ובתרגום ללהק: 'שלישה הם מזמנים מקדש, חג המצות, וחג השבועות, וחג הסוכות. אמר לו רבי אבא, וכי שבת אינה מזמנת מקדש. אמר לו, לא וכו', ששבת אינה מזמנת היא, שהרי ירשתו היא ודאי, ירשה של קדש הוא יורש, ואינו מזמן. ועל פן כלם מזמנים בקדש, ומתקשרים בשבת, ומתעטרים בו. באותו קדש, יום השביעי נתעטר בו, ועל פן שבת אינה מזמנת וכו'. משל למלך שהיה לו בן יחיד חביב נפשו וכו', הזמין את אותם השושבינים, אכל את הפן לא ראוי לזמן, אלא כול להפגס ולאלל בבית אביו בשפצה שהוא רוצה וכו'. והיינו שהשבת

ביאורי החסידות

היא כמשל בן המלך, שאינה צריכה זימון לפי שהיא עצמה 'קדש', משא"כ הימים טובים שנמשלו לאורחים, כמבואר בארוכה משל זה בריש מאמר הזוהר שם [הובא בציוני החסידות כאן, ראה ביאורו שם]. ה. בזוהר שם [בסוף מאמר סעודות השבת]: בגיני כך שבת אשתכח ככולא, עדיף מכל זמנין וחגיגין, ואקרי 'קדש', ולא 'מקרא קדש'. והיינו שהיא עצמה בבחינת 'קודש', ואינה צריכה הזמנה מ'קודש' כמו המועדים שנאמר בהם (ויקרא טז ז) 'מקראי קדש', עיי"ש [ובסמוך אותו ו בביאור הענין מדברי האר"י]. ועיין בבאר מים חיים פרשת יתרו (שמות כ ט) שכתב רבינו בתו"ד: וכבר דיברנו מזה כמה פעמים בחיבורנו סידורו של שבת, אשר ביום השבת קודש, הקדוש ברוך הוא מחדש עולמו, ומאיר ומופיע ומבהיק באורו הרב לכל העולמות עליונים ותחתונים, יתר על כל החגים והזמנים, כי הוא נקרא 'קודש' מעצמו, והם אינם נקראים כי אם 'מקרא קודש'.

אחר כך אירע שהמלך זימן אורח נכבד, ורצה המלך לכבדו וגם להיטיב לעבדיו, וצוה אותם לשבות ממלאכה מעין היום הנבחר והקבוע בשמו, אבל שלא יהיה יקיר ומשובח יום הזימון לאורח כיום המיוחד אליו, שבו המלך הוא המתגלה לעיני עבדיו להיותו יום מיוחד לכבודו, אבל במועד לאושפיזא הם יכינו עצמם לקבלו בשמחה ובכבוד. כי הוא יודע החבלל הם שני הימים, כי היום שלי אני קבועתי לעצמי מתחילה, ופני בו יראו פנים אל פנים, אבל של האושפיזא שהוא מקרה שאירע, ואינו מן הראוי שישתווה אל יום שלי, רק שיתייחס אליכם קיבול פניו בהידור נגינות וסעודות שתעשו לכבודו, וכיון שכן לא יכון שאראה פני בגילוי, רק בדרך הסתר כעל ידי מסווה [וראה בביאורי החסידות אות ט המשך ביאורו שם].

ציוני החסידות

ואו אלא למיעל ולמיכל בבינתא דאבוהי בשעתא דאיהו בני וכו'. עיין בריש המאמר שם שהקדים הזוהר משל נוסף בענין ימים טובים: למלאכא דזמין אושפיזא יקרא, אמר לבני היכליה, כל שאר יומין הויתון כל חד וחד בביתיה, דא עביד עבדותיה ודא אויל בסחורתיה ודא אויל בחקליה, בר ההוא יומא דילי, דכלכון מתערין בחדויותא דילי. השתא זמנית אושפיזא עלאה ויקרא, לא בעינא דתשתולון בעבדתא, ולא בסחורתא ולא במדברי, אלא כלהו אודמנו כגוונא דההוא יומא דילי, ואתקינו גרמיכו לקבלא לההוא אושפיזא באנפין נהירין בחדויותא בתושבחתא, אתקינו ליה סעודתא יקרא, בגין דיהא זמיני דילי בכל סטרין. כך אמר קודשא בריך הוא לישראל, בני, כל שאר יומין אתון משתדלי בעבדתא בסחורתא, בר ההוא יומא דילי, השתא אושפיזא עלאה ויקרא זמנית, אתון קבילו ליה באנפין נהירין, זמינו ליה, אתקינו ליה סעודתי עלאי, פתורי מסדרן, כגוונא דההוא יומא דילי, בגין כך 'תקראו אותם במועדים' (ויקרא טז ז).

ובפירושו הרמ"ז שם (עמ' 282) ביאר: נראה שכוונת המשל הוא להסביר הענין שיש להעיר בו, כי מה נשתנה מועד משבת, שבשבת מאיר ה'קודש' עצמו מעצמו, וביום טוב צריך לנו ולמעשנינו, ולמה לא תיקן המאציל ברוך הוא שגם אותה המדרגה של 'קודש' המאירה ביום טוב, תאיר מעצמה מכח עיצומו של יום. לזה מביא המשל, מאותו מלך שהיה לו במלכותו יום אחד מיוחד לכבודו בחוק קבוע, שבו ינוחו וירגעו עבדיו לכבוד מלכם, והוא הוא משפט המלך ההוא תמיד. אמנם

ואו אלא למיעל ולמיכל בבינתא דאבוהי בשעתא דאיהו בני וכו'. עיין בריש המאמר שם שהקדים הזוהר משל נוסף בענין ימים טובים: למלאכא דזמין אושפיזא יקרא, אמר לבני היכליה, כל שאר יומין הויתון כל חד וחד בביתיה, דא עביד עבדותיה ודא אויל בסחורתיה ודא אויל בחקליה, בר ההוא יומא דילי, דכלכון מתערין בחדויותא דילי. השתא זמנית אושפיזא עלאה ויקרא, לא בעינא דתשתולון בעבדתא, ולא בסחורתא ולא במדברי, אלא כלהו אודמנו כגוונא דההוא יומא דילי, ואתקינו גרמיכו לקבלא לההוא אושפיזא באנפין נהירין בחדויותא בתושבחתא, אתקינו ליה סעודתא יקרא, בגין דיהא זמיני דילי בכל סטרין. כך אמר קודשא בריך הוא לישראל, בני, כל שאר יומין אתון משתדלי בעבדתא בסחורתא, בר ההוא יומא דילי, השתא אושפיזא עלאה ויקרא זמנית, אתון קבילו ליה באנפין נהירין, זמינו ליה, אתקינו ליה סעודתי עלאי, פתורי מסדרן, כגוונא דההוא יומא דילי, בגין כך 'תקראו אותם במועדים' (ויקרא טז ז).

ובפירושו הרמ"ז שם (עמ' 282) ביאר: נראה שכוונת המשל הוא להסביר הענין שיש להעיר בו, כי מה נשתנה מועד משבת, שבשבת מאיר ה'קודש' עצמו מעצמו, וביום טוב צריך לנו ולמעשנינו, ולמה לא תיקן המאציל ברוך הוא שגם אותה המדרגה של 'קודש' המאירה ביום טוב, תאיר מעצמה מכח עיצומו של יום. לזה מביא המשל, מאותו מלך שהיה לו במלכותו יום אחד מיוחד לכבודו בחוק קבוע, שבו ינוחו וירגעו עבדיו לכבוד מלכם, והוא הוא משפט המלך ההוא תמיד. אמנם

עַץ חַיִּים, חֶלֶק שְׁנֵי שְׁעָרַי עֲרִבְתָּ דְּפִסְחָא (שַׁעַר מִקְרָא קוּדֵשׁ פ"ב), עֵינֵי שְׁמַי'.

קְדוּשַׁת הַשַּׁבָּת מִפּוּי יִתְבָּרַךְ בְּלִבְךָ, וְאִינְה תְּלוּיָהּ בְּקִידוּשׁ הַתַּחְתּוֹנִים כְּמוֹ הַמוֹעֵדוֹת

וְהָרַב הַגְּדוֹל הַמְּקַבֵּל בְּעַל הַמַּחְבֵּר שְׁעָרֵי גֵן עֵדֶן (סִידוּר קוּל יַעֲקֹב, כּוֹנֵנֵת שַׁבַּת ד"ה סוּד) הַרְחִיב דְּבָרוֹ לְבָאָר עֲנִיָּן זֶה, וְכָתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, יוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּא 'קֹדֵשׁ', וְהוּא קֹדֵשׁ מֵעֲצָמוֹ בְּלֵי שׁוֹם סִידוּעַ מִמַּעֲשֵׂה הַתַּחְתּוֹנִים, וְאִינוּ תְּלוּיָהּ בַּתַּחְתּוֹנִים לְהַחֲלִיף אוֹתוֹ לְזוּלָתוֹ, אוֹ לְקֹדְשׁוֹ עַל פִּי בֵּית

דֵּינָ, כְּמוֹ שֶׁהֵבִית דֵּינִי מִקְדָּשֵׁי הַמּוֹעֵדוֹת וְרָאִישֵׁי חֲדָשִׁים, רַק 'וּיְקַדְשׁוּ' (וּיְבָרְכוּ) אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי 'וּיְקַדְשׁוּ אוֹתוֹ' (בְּרַאשֵׁית ז א), שֶׁהוּא קֹדֵשׁ מִפִּי הַקֹּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא, פִּי קֹדֵשׁ הַיּוֹם לְאֲדוֹנָינוּ, וְלֹא 'מִקְרָא קֹדֵשׁ' כְּמוֹ הַזְּמַנִּים וְרָאִישֵׁי חֲדָשִׁים. וְלִכֵּן בְּזְמַנִּים וְרָאִישֵׁי חֲדָשִׁים, מְסִימִין הַבְּרָכָה 'מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים', אוֹ 'מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְרָאִישֵׁי חֲדָשִׁים', כִּי הֵמָּה תְּלוּיָהּ בְּקִבְעוֹת עַל פִּי בֵּית דֵּינָ, מִה שְׁאִינֵן בֵּן בְּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מְסִימִין הַבְּרָכָה 'מִקְדָּשׁ הַשַּׁבָּת' לְבָד, וְיִשְׁתַּקְדָּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִקְדָּשׁ הַשַּׁבָּת וְלֹא יִשְׂרָאֵל.

ביאורי החסידות

הַשַּׁבָּתוֹת (מֵאֲמֵר ד' לֹא ז) הֵבִיא מֵה שְׁכָתָב בְּסִידוּר שֵׁם עַפ"י דְּבָרֵי הַזְּוֹהַר הַנִּזְכָּר, וְבִיאָר דְּבָרָיו: וְהוּא גִמְרָא עֲרוּכָה (פְּסָמִים ק"ז), 'מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים' יִשְׂרָאֵל דְּקִדְשֵׁיהוּ לִימֵינוּ, מֵה שְׁאִינֵן כֵּן שַׁבַּת קִבְעָא וְקִימָא. וְשֵׁם אֲמָרוּ: יוֹמָא טַבָּא דִּישְׂרָאֵל הוּא דְּקִבְעֵי לֵיהּ, דְּקִמְעֵבְרֵי יִרְחֵי וְקִבְעֵי לִשְׁנֵי, 'מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים'. וּבְפִירוּשׁ הַרְמ"ז עַל הַזְּוֹהַר הַנִּזְכָּר [הוֹבָא בְּצִיּוּנֵי הַחֲסִידוֹת אוֹת א] כָּתַב בְּסוּד: וְהוּוּ מֵה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל כִּי בַשַּׁבָּת אוֹמֵר 'מִקְדָּשׁ הַשַּׁבָּת', שֶׁה' קִדְשׁוֹ [כְּדַבְּרֵי הַזְּוֹהַר שֶׁהַשַּׁבָּת עֲצָמוֹ הוּא 'קֹדֵשׁ'], וְבִיּוֹם טוֹב 'מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים', מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹשְׁרֵים בְּשֵׁנֵי חֶלְקֵי הַקֹּדֵשׁ' כְּנוֹכַח לְעֵיל [בְּזוֹהַר שֵׁם, שְׁמִקְבָּלִים מִסְטָרָא דְּמִלְכָא וּמִסְטָרָא דִּקְדוּשָׁא], וְלִכֵּן מִקְדָּשֵׁי הַזְּמַנִּים [כְּדַבְּרֵי הַזְּוֹהַר שֶׁהַמוֹעֵדִים צָרִיכִים קִרְיָאָה וְהַזְּמַנִּים מִקְדָּשָׁא]. וְכִיּוֹן שְׁאִינֵן סְגוּלַת הַיּוֹם טוֹב כְּשֶׁל שַׁבַּת, לִכֵּן אִינֵן רָאוּי שְׁאוּר שְׁלוֹ שֶׁהוּא מוֹעֵט מִשֵּׁל שַׁבַּת יְבוֹא מֵעֲצָמוֹ, אֲלֵא עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הַסִּיבָה לַיּוֹם טוֹב בְּצִיּוּת מִצְרִים. עֵינֵי [וְרָאָה עוֹד בְּצִיּוּנֵי הַחֲסִידוֹת כֵּאן].

ו. **שְׁבִיאָר** הַהֶפְרֵשׁ בֵּין שַׁבַּת לַיְמִים טוֹבִים בְּשֵׁנֵי אוֹפְנִים, וְכָתַב בְּתוּד: וְלִכֵּן אִינֵן הַיּוֹם טוֹב נִקְרָא 'קֹדֵשׁ', אֲלֵא 'מִקְרָאֵי קוּדֵשׁ', כִּי הַקֹּדֵשׁ הַעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא אֲבָא אִינְה מִתְּגַלָּה בּוֹ בְּעֲצָמוֹ, רַק אִימָא לְבָד, וְאַחַר כֵּן עַל יְדֵי תְּפִילָה וּמַעֲשִׂים, אֲנוּ קוֹרְאִים מוֹזְמַנִּים אֶת הַקֹּדֵשׁ שֶׁהוּא אֲבָא [חֲכֵמָה] שֵׁיכְנֵס תוֹךְ הַבֵּינָה, וְהוּוּ 'מִקְרָאֵי קֹדֵשׁ' וְלֹא 'קֹדֵשׁ' גְּמוּר וְכו'. וְגַם כִּי עֵתָה עֵיקַר הָאֵרָה הֵם מֵאֲמָא, וְלֹא מֵאֲבָא כְּמוֹ בַשַּׁבָּת, וְלִכֵּן אִינֵן יוֹם טוֹב 'קֹדֵשׁ' מִמֶּשׁ. אֶךְ בַּשַּׁבָּת עֵיקַר הָאֵרָה הֵם מֵאֲבָא, כִּי בְּמִקּוֹם שֵׁשׁ אֲבָא, אֲמָא תְּפִילָה אֲלִיּוֹ, וְלִכֵּן בַּשַּׁבָּת הֵיא 'קֹדֵשׁ' מִמֶּשׁ [וְרָאָה עוֹד בְּצִיּוּנֵי הַחֲסִידוֹת כֵּאן]. ז. **רָאָה** שֵׁם הַגְּדוֹלִים (מוֹסַפֵּת פְּלִיטָה פְּסָמִים, מַעֲנֵת ט): סִידוּר הָאֲרִי' ז"ל, נֶאֱסַף וְנִדְפַס עַל יְדֵי הַמְּקוֹבֵל רַבִּי יַעֲקֹב קֶאֶפֶל, וְנִקְרָא גַם כֵּן בְּשֵׁם 'קוּל יַעֲקֹב', וְעַל פִּי הַגִּי' דְּחֲכָמֵי קְלוּיָהּ בְּרִאדִי (לְנֵט מִקְמ"ח, סְלֵאוּשֵׁל מִקְס"ד). ח. **כְּפִי** שֶׁהוּא בְּיָמִים טוֹבִים שְׁתַּלּוּיִים בְּעִיבּוּר הַחוּדֵשׁ וְהַשְּׁנָה [כְּמוֹבָא אֶתְּ אוֹת ט], וְיִכּוּלִים לְהַעֲבִיר קִבְעוֹת הַמוֹעֵד לְזוּלָתוֹ. ט. **וּבְבִנֵי** יִשְׁשֹׁכַר מֵאֲמָרֵי

ציוני החסידות

אוֹמְרִים סַתֵּם 'מִקְדָּשׁ הַשַּׁבָּת', כְּמוֹ שְׁבִיאָרְנוּ הַיֵּטֵב בַּתְּחִילַת חִיבּוּרוֹ סִידוּרוֹ שֶׁל שַׁבַּת. וְהוּא דּוֹגְמַת הַפְּרֵשׁ אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ מֵאוּר הַלְּבָנָה, שְׁאוּר הַלְּבָנָה צָרִיךְ לְזוּלָתוֹ לְקַלוֹט הָאוּר מֵאוּר הַשֶּׁמֶשׁ וְאוֹ תֵאִיר, וְהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר מֵעֲצָמוֹ. וְעַל כֵּן שֶׁמֶשׁ בַּשַּׁבָּת, מֵה שְׁמֵאִיר וּמוֹפִיעַ אוֹר יוֹם שַׁבַּת קִדְשֵׁנוּ מֵעֲצָמוֹ בְּלֵי אֲתַעְרוּתָא דְּלַתְתָּא, צְדָקָה גְּדוּלָה הוּא לְעֵנִים עֲנִיֵי הַדַּעַת, שְׁעַל יְדֵי זֶה יֵאִיר אוֹר שְׁכָלָן וְחֲכֵמָתָן, וּמִשְׁמַח לְבָבָן לְהַגְבִּיחַ לְבָן בְּה' צְבִאוֹת בִּיתְרוֹן אוֹר וּבְנִשְׁמָה יִתִּירָה, אוֹר נֶפֶשׁ חַיָּה הַמֵּאִיר בַּשַּׁבַּת.

וְעֵינֵי עוֹד שֵׁם פְּרֵשֶׁת כִּי תִשָּׂא (שְׁמוֹת ל"ג י"ד ד"ה עוֹר מִבְּלָחוֹ) שֶׁהַקִּדְּשִׁים רַבִּינוּ בִּיאָרוּ שֵׁם עַפ"י דְּבָרָיו כֵּאן: עוֹד יִתְבָּאָרוּ מִקְרָאֵי קוּדֵשׁ הַלְלוּ, עַל פִּי אֲשֶׁר הֵאֲרַכְנוּ בַּתְּחִילַת חִיבּוּרוֹ הַנּוֹכַח בְּסוּד קֹדֵשׁ שַׁבַּת, הַעוּלָה הֵיא לְמַעְלָה מִכָּל קֹדֵשׁ הַחֲגִים וְהַמוֹעֵדִים שְׂצוּהָ ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתוּנָה. כִּי בְּכוּלָם אוֹר הַבְּרָכָה וְהַשְׁמַחָה שׁוֹפֵעַ בּוֹ עַל יְדֵי כַח מַעֲשֵׂנוּ וְעַבְדוּתֵנוּ, לְהוֹמִין וּלְקוֹרָא אֶת הַקֹּדֵשׁ אֶל הַמְּדוֹת וְאוֹרוֹת עֲלִיּוֹנִים, וּמִשֶּׁם עַל שׁוֹרֵשׁ נִשְׁמוֹתֵנוּ לְהַתְּבָרֵךְ בְּאוּר שְׁמַחַת יוֹם טוֹב, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים 'מִקְרָאֵי קוּדֵשׁ' (וּיְקָלָה נ"ג ד), שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל קוֹרְאִים אֶת הַקֹּדֵשׁ וּמוֹזְמִינֵן אוֹתוֹ כַּכּ הַעֲבוּדָה, מֵה שְׁאִינֵן כֵּן יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא 'קֹדֵשׁ לֵה' (שְׁמוֹת טו נ"ג), קֹדֵשׁ מֵעֲצָמוֹ, וְאוֹר ה' מֵאִיר וּמוֹפִיעַ בּוֹ בַּחֲסִדֵי אֱלֹהֵינוּ יִתְבָּרַךְ

חֲמוּרָה מֵאֵד עַל קֹדֵשׁ הַיְמִים טוֹבִים וְכו'. אֲמַנֵם בְּכַחֲנֵהּ הַב' שֶׁהֵיא בְּחִינַת הַזְּעִיר אֲנַפִּין עֲצָמוֹ הַמְּקַבֵּל הַמוֹחִין, יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן בְּיָמִים טוֹבִים מִבַּשַּׁבָּת וְכו', וְלִטְעַם זֶה שְׁמַחַת יוֹם טוֹב אֶל זַעִיר אֲנַפִּין הַמְּקַבֵּל, יִתִּירָה עַל שְׁמַחַתוֹ בַּשַּׁבָּת, כִּי בְּיוֹם טוֹב מִרְבִּין בְּסַעוּדָה וּבְבִשּׁוֹר וּבִיּוֹן, אֲבָל בְּעֶרְךָ הַקֹּדֵשׁוֹת שֶׁל הַמוֹחִין בְּעֲצָמָם, קֹדֵשׁתָם בַּשַּׁבָּת יִתִּירָה עַל קֹדֵשׁתָם בְּיוֹם טוֹב. וְכָתַב עוֹד שֵׁם: 'אֵלֶּה מוֹעֵדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֵשׁ' וְכו' (וּיְקָלָה נ"ג ד), גַּם בְּפִסְקוֹ זֶה נִרְמַז עֲנִין הַיְמִים טוֹבִים, כִּי אִינֵם דּוֹמִים אֶל הַשַּׁבָּת. וְלִכֵּן רָאִישׁ תְּבוֹת 'אֵלֶּה מוֹעֵדֵי הַיּוֹמִים' הֵם אוֹתִיוֹת 'אֲמִי', לְרַמּוֹז כִּי בְּכָל הַמוֹעֵדִים וְהַיְמִים טוֹבִים אִינֵן בְּהֵם עֲלִיּה לְזוּז' רַק בְּאִימָא בְּלִבְד [וְרָאָה הַמֶּשֶׁךְ הַעֲנִיָּן לְהֵלֵן אוֹת ד].

ו. **שֶׁהַקֹּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא מִקְדָּשׁ הַשַּׁבָּת וְלֹא יִשְׂרָאֵל**. עֵינֵי בְּבִאָר מִים חַיִּים פְּרֵשֶׁת בְּרַאשֵׁית (ד טו ד"ה לֵאמִי לְנֶאֱרָ) שְׁכָתָב רַבִּינוּ בְּתוּד: וְלִזְוָה רַמְזוֹ חוּז"ל (מַעֲנֵי ט), שְׁמֵשׁ בַּשַּׁבָּת צְדָקָה לְעֵנִים, כִּי אוֹר הַמֵּאִיר בַּשַּׁבָּת הוּא מְשׁוּנָה מִכָּל הָאוֹרוֹת הַמֵּאִירִין בְּכָל הַחֲגִים וּמוֹעֵדֵי הַזְּמַן, שְׁבַכָּל הַמוֹעֵדִים צָרִיךְ אֲתַעְרוּתָא דְּלַתְתָּא לְעוֹרֵר שִׁיאִיר אוֹר הַלּוּזָה, וְלֹא כֵן בַּשַּׁבָּת, שְׁאוּר הַמֵּאִיר בּוֹ מֵאִיר מֵעֲצָמוֹ בְּלֵי שׁוֹם הַתַּעְרוּרוֹת מִלְּמַטָּה, שְׁעַל כֵּן בְּכָל הַמוֹעֵדִים אוֹמְרִים 'מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים, וְלֹא כֵן בַּשַּׁבָּת

החילוק על פי האמור בין השבת למועדות
בכוונת התפילות

וְלָכֵן תִּדְרַע, כי כל הפגנות של שבת מן תפלת ערבית עד מוצאי שבת, אין פגנתנו כמו בשאר הימים והזמנים, שעל ידי תפלתנו וכוונתנו, על ידי עובדא דלתתא יתער עובדא לעלא ולעלא, ולהעלות כל העולמות כפי ערך הזמן שנוכל להעלות העולמות על ידי פגנתנו, אבל פגנת שבת, אין אנו מכוונים לעשות על ידי פעלת פגנתנו שום עליה למעלה, וי"כ היא נעשה

מאליו, רק שפמו שיש עליה בשבת כפי הזמנים שבו נעשה מאליו, כך אנו מכוונים איזה פעלה בכל תפלה, לכוון בזו התפלה כפי העליה שבאותו הזמן, ולא שיעשה פגנתנו איזה פעלה, כי כל הפעלות נעשים מאליהם וכו'. וזה הוא לעת ערב, שהוא שעת תפלת ערבית, וכונת קבלת שבת הוא לעשות הכנה לשבת, כמה דאף אמר (שמות טו ה) 'והיה ביום הששי והכינו וגו'. והוא סוד תוספות שבת, שמסופין מחל על הקדש".
ויעד פאן לשונו הנצרך לענינו:

ביאורי החסידות

לעולם עליות העולמות הוא דרך מדריגה אחר מדריגה. והנה כבר נודע כי אחר שפנה יום ונטו צללי ערב, כל העולמות יורדים בדיוטא התחתונה, אם כן כשיבוא שבת, אף שיבוא אל העולמות שפע רב מאוד, לא יוכלו לעלות כי אם מדריגה אחת, ויהיה פחותה ממדריגות החול בשחרית, ולכן אנו עושין הכנה זו בקבלת שבת להעלות העולמות על ידי כוונתנו במעשנו, בכדי שכשיבוא שבת ימצא כבר העולמות בעליה, ואז בריבוי השפע של קדושת שבת, עולים עוד מדריגה יותר למעלה, כמו שיתבאר כל עליות העולמות כל אחד במקומו. והוא סוד תוספת שבת וכו'. **יד.** עיין בבני יששכר מאמרי השבתות (מאמר ד ע"ה ג) שהביא כל האמור בסידור קול יעקב שם כפי שהביאם רבינו כאן, והאריך לבאר עפ"י דברי רבינו ענין הכוונה כפי עליות השבת וענין הכנת תוספת שבת (הובא בציוני החסידות כאן).

י. עיין בפע"ח שהביא רבינו לעיל [ובאותו ו]: וזה סוד 'אלה מועדי הוי"ה' (ויקרא כג ז) ראשי תבות 'אמי', פירוש, כי כל המועדים כולם מצד אמא לבד, ואין הארת אבא מתגלה בעצמו בהם כמו בשבת, ואחר כך על ידי מעשינו אנו קוראין את הקודש העליון, ומתחבר גם הוא שם. וזהו 'אשר תקראו אתם', 'אתם' כתיב חסר ו', כי על ידי מעשינו וקריאתנו תלוי הדבר הזה, לכן ראשי תבות 'אתם' במועדים, ראשי תבות 'אב' הוא אבא, כי אבא תלוי על ידי קריאתנו [וראה עוד בציוני החסידות אות ד].
יא. ראה בציוני החסידות להלן אות ו מדברי הישמח משה [בשם הספרים הקדושים] בהרחבה בביאור האמור כאן.
יב. ש"ל ליל שבת. ולשון הקול יעקב שם: והוא סוד קדושת שבת, אך בקבלת שבת פעולת עליות העולמות נעשה על ידי כוונתנו וכו', וזה הוא לעת ערב וכו'. **יג.** בקו"ף יעקב שם: הכוונה, כי

ציוני החסידות

ורו כי הוא נעשה מאליו. ראה בשער הכוונות הנ"ל [אות ב] שכתב בהמשך ביאור הפסוק 'מקראי קדש': וזהו מה שנאמר 'אלה מועדי ה' וכו', פירוש, כי אלו המועדים בבחינת קדושת עצמן, גורמין עליית זו"ן עד אימא הנזכר בראשי תבות 'אלה מועדי הוי"ה' כנזכר, והדבר הזה נעשה מעצמו מסיבת קדושת המועדים בעצמם. אבל אחר כך על ידי תפילות התחתונים בימים טובים, אז אנו מעלים את זו"ן עד אבא ממש גם כן, ולכן נרמז בראשי תבות 'אתם' במועדים ראשי תבות 'אב', רצה לומר, אשר תקראו אתם ישראל ותזמינו אותם אל זו"ן על ידי תפילותיכם, הוא זימון יותר עליון ומקרא קדש יותר מעולה, והוא עד אבא עילאה הנרמז בראשי תבות כנזכר. נמצא כי בימים טובים אין זו"ן עולים מעצמם אלא עד אימא, ועל ידי תפילות התחתונים מעלים אותם עד אבא. מה שאין כן בשבת, כי עולין זו"ן עד אבא עצמו מאליהן שלא על ידי התחתונים, וכמו שאמר הכתוב (שמות לא יז) 'ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם', ואין 'קדוש' אלא חכמה שהוא אבא כנודע. נמצא כי מה שעולים בשבת מעצמם שלא על ידי מעשה התחתונים, נעשה בימים טובים על ידי צורך תפילות התחתונים. וזהו **עד פאן לשונו הנצרך לענינו.** בבני יששכר [ציוני הביאורי החסידות כאן] כתב על דבריו שם: אמנם כן מהראוי להתבונן, אם כן למה לנו לכוין בשבת כל הכוונות בדוגמא עליונה כפי הפעולות, כיון שנעשים מאליהם מה צורך לכוונה,

מעצמו בלי שום אתערותא מאתנו. שעל כן בימים טובים אנו אומרים 'מקדש ישראל והזמנים', מקדימין קדושת ישראל למועדי הזמן, לפי שהם מקדשין הזמנים בקדושתם וכו', מה שאין כן בשבת לא נאמר כי אם 'מקדש השבת', כי הקדוש ברוך הוא, הוא לבד המקדש השבת, בלי אתערותא מאתנו. והבאנו שם חבילות מאמרי חז"ל בזה מזהר הקדוש, ומקבלת מרן הרב האלקי הארי"י זללה"ה ושאר המקובלים, עיין שם [במשך הענף כאן].

ובייטב לב פרשת כי תשא שם כתב: או יאמר על פי מה שכתוב בספר סידורו של שבת ובספר באר מים חיים בפסוקים אלו לבאר מעלת שבת, שהוא קדוש מאליו בלי אתערותא דלתתא, עיין שם. ובזה פירשתי 'קודש הוא לכם שבת המלכה, אל תוך בתיכם להניח ברכה [מאליו, הגם] בכל מושבותיכם לא תעשו מלאכה' (ומי צריך לזכור לזכור לזכור, והבן. וזהו אני מבין הטעם שאומרים בכל יום אחר התפילה 'היום יום [כך וכך] בשבת' וכו', כי בשבת נעשה הכל מאליו שלא על ידי מחשבותינו וכוונתנו כלל, אך כיצד נעשה בחול, לזה ממשכין קדושת שבת במאמר 'יום אחד בשבת' וכו' ועל כל ימות החול, והבן. והוא שנאמר (שמות כ ט) 'ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך' [מלאכתך] ממש דבר נש בהאי עלמא], ויום השביעי שבת [יגיע הכל] לה' אלהיך, על דרך 'שבח נותנים לו וגו', ביום השביעי נתעלה' (נצטט יוצר' דשנא), והבן.

שבח דוד המלך על המעלה האמורה בשבת

ב ועל המעלה הנפלאה הזאת, שבח אֲדוֹנֵינוּ דָּוִד
הַמְלִיךְ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם וְאָמַר בְּהַמְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם
הַשַּׁבָּת' (מסילס פרק טז), 'כִּי שִׁמְחַתְנִי ה' בַּפְּעֻלָּךְ
בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרִנֵּן' (פסוק ט), פָּרוּשׁ, שְׁאֵתָהּ בְּעֻמָּה
שִׁמְחַתְנִי בַּפְּעֻלָּךְ, בְּמָה שְׁאֵתָהּ לְבַד פּוֹעֵל בַּשַּׁבָּת
בְּלִי אֲתַעְרוּתָא שְׁלִי, וְאֵינִי רַק לְפִי מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ, כְּפִי
הַתְּחַלְקוֹת קִדְשֵׁת הָעַתִּים שְׁבִיּוֹם הַשַּׁבָּת, כֵּן אֵינִי
אֲרִנֵּן, לַעֲשׂוֹת וּלְכַוֵּן בְּכָל עֵת וְעַת כְּפִי עֲרַךְ אֹר
קִדְשֵׁת ה' הַמְאִיר בּוֹ, כְּמִבְּאֵר בְּדַבְרֵי הָרֵב הַנְּזַכָּר,
כְּפִי הַזְּמִנִּים שְׁבוּ נַעֲשֶׂה מֵאֲלֵינוּ:

מצות זכירת השבת לפי מדרגת קדושת השבת
באותו שעה

ג וּלְפִי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צְרִיךְ לְפָרֵשׁ מֵאִמֵּר הַקָּרָא
(שמות כ ט) 'זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקִדְשׁוֹ, לֹא
שְׁנַהֲיֶיהָ אֲנַחְנוּ מִזְּכִירִים לְקִדְשׁ אוֹתוֹ, כִּי מֵאֲלֵינוּ
הוּא קִדּוּשׁ, אֶף שְׁעֲלִינוּ לְזָכֹר בְּכָל שְׁעָה מִיּוֹם
הַשַּׁבָּת, עֲרַךְ מַעֲלֵת וְדִרְגַת הַקִּדְשָׁה שֶׁהוּא מְקִדֵּשׁ
בְּאוֹתוֹ שְׁעָה, כְּפִי חִלְקַת הַזְּמַנִּים שְׁיֵשׁ בּוֹ פְּנִיזָּכֵר.
וְאֵם יִרְצֶה ה' יְבַאֲרוּ בַּחֲבוּרֵי זֶה, כָּל חִלּוּקֵי הַזְּמַן
וְהַפְּרָשֵׁת קִדְשֵׁת הָעַתִּים שְׁבִיּוֹם הַקִּדּוּשׁ הַזֶּה יִי.
וּמִצְוֹת הַזִּכְרִיהָ הַזֹּאת בְּאֵה, כְּבָדֵי שְׁגָם אֲנַחְנוּ

ביאורי החסידות

בשבת ו'מזמור שיר ליום השבת' בשורש החמישי, ענין
'שיר חדש' ובחינת יום השבת בשורש הששי והשביעי,
וענין תפילת מוסף ובחינת מנחה של שבת בשורש
השמיני והתשיעי.

ציוני החסידות

זה היה במעשה בראשית בבחינת אתערותא דלתתא, הן מאד.
ומעתה תבין, בשגם שבת פעולתה בעליונים בלי איתערותא
דלתתא כמו מעשה בראשית, אבל על כל פנים ההכנה שמכנים
ישראל את עצמם לפעולת השבת בתוספת שבת, היא דמיון
האיתערותא, כיון שאנחנו מוכנים להוציא פעולתנו מן הכח
אל הפועל. וגם כן אנחנו מצווים לכון הפעולות ביום השבת
[הגם שנעשה הדבר שלא על ידי מעשינו], שעל ידי כן מועיל
ההכנה שהיה בנו בכח, כי אילו לא נצטוונו לכון לשום דבר,
לאיזה דבר היתה ההכנה, והרי לא היינו מוכנים לזה, הן
היטב כי דבר עמוק הוא [ותתבונן היטב כי שבת הוא זכר
למעשה בראשית, דומה בדומה].

ועיין בהמשך דבריו שם שביאר עפ"י זה פרשת ויכולו
השמים', וכתב בתו"ד: שהיה העולם חסר דבר כזה
שנקרא לו מנוחה, היינו שיפעול פעולה כמו מעשה בראשית
בלי איתערותא, כי כל הימים לא יפול בהם קריאת שם מנוחה,
כיון שפועלים על ידי מעורר, וכפי התעוררות כן יפעלו
פעולתם בהכרח, על כן אין להם שם מנוחה, והשבת כיון
שפעולתו בעליונים בלי מעורר, זה שמו מנוחה, באת שבת
באת מנוחה (רש"י ג'נאט"ט ז ט), 'שה' יתברך ברא בזמן בריאה
כזאת, שהפעולה בו כמו מעשה בראשית בלי מעורר וכו', ואם
כן יקשה לפי זה כמו שכתבנו לעיל, למה לנו שוב לכון
הפעולות כיון שנעשים מאליהם. אך הוא כפי מה שכתבנו
לעיל, שאף על פי כן צריך להיות דומיא דמעשה בראשית,
שהכנה בכח הועיל כמו הפועל, אם כן צריכין בני ישראל
לעשות הכנה דרבה בתוספת שבת, וגם כן צריכין לכון
הפעולות בבוא הזמן של קדושת היום, דאם לא כן לאיזה ענין
תקרא הכנתם הכנה, כיון שאינם עושים בבוא הזמן, אך כאשר
מנהגם בבוא הזמן לכון כראוי, אז יקרא להכנתם הכנה,
ותפעול ההכנה בכח כמו הפועל וכו'. והבן מאד, כי הדברים
עמוקים בחכמה.

וגם מה צורך להכנה בתוספת שבת. הנה אכתוב לאחיי ורעי
הנראה לעניות דעתי, דהנה על פי דברי הרב הג"ל (סקול קול
יעקב) כתב הרב הקדוש מו"ה חיים מטשערנאוויץ מנוחתו כבוד
בארץ הקודש זצוק"ל [בספרו סידורו של שבת שורש הראשון
(ענף א עלה ז)], דמשום הכי אנו אומרים בנוסח התפילה והקידוש
שהשבת הוא 'זכר למעשה בראשית', דכמו מעשה בראשית
היה בלי איתערותא דלתתא כי אדם אין לעבוד, כן מעשה
הפעולות יום השבת הוא בלי איתערותא דלתתא, עיין שם.
והנה אמרו רבותינו ז"ל (ב"ר ט ז) במעשה בראשית, נמלך
בנשמותיהם של צדיקים תחלה. הכוונה נראה לומר, דהנה ה'
יתברך רצה לברוא עולם הנסיון והבחירה, שהיה כל הפעולות
והמעשים נעשים כפי מעשה התחתינים, הכל על ידי אתערותא
דלתתא, הנה היה בהכרח שגם בראשית הבריאה יהיה על ידי
איתערותא דלתתא, כי היסוד הוא שורש הכל, והאיך היה הדבר
באפשרי, הרי לא היה אלא הוא ושמו בלבד. על כן ישראל
עלו במחשבה, 'בראשית' (נלאט"ט א ב) בשביל ישראל שנקראו
ראשית (ויק"ו טו ד), הנה כביכול שיער בחכמתו יתברך שמו
איך שיהיה לו תענוג מעבודת ישראל בכל זמן ועידן אחר
הבריאה, ובפרט מעבודת הצדיקים בכל דור ודור, ואצלו יתברך
שמו שיון עבר ועתיד, הנה היה כביכול אצלו כאלו כבר
עומדים ישראל בצדקתם ועובדים עבודתו, וזה היה מספיק
לאיתערותא דלתתא, הגם שהצדיקים ומעשיהם לא יצאו עדיין
אל הפועל, כיון שהיו מוכנים לצאת אל הפועל, זה היה כעין
בחינת איתערותא דלתתא וכו'. וזהו שרמזו חז"ל בחכמתם,
נמלך בנשמותיהם של צדיקים תחלה. הנה לפי דבריהם הג"ל
הנך רואה [ד]מעשה בראשית היה בלי אתערותא דלתתא, כי
אדם אין, אבל ההכנה שהיו ישראל מוכנים לצאת ולהוציא
מעשיהם הטובים אל הפועל בכל דור ודור, היה כעין
איתערותא דלתתא. ותתבונן לפי זה מה שכל אחד ואחד
מישראל עושה איזה מצוה, כעת מניח תפילין ומתעטף בציצית,

נִקְדָּשׁ עֲצָמֵנוּ בְּקִדְשָׁהּ הָרְאוּי לְפִי אוֹתוֹ הַשְּׁעָה, וְזֶה יִזְכּוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת בְּכָל עֵת וְעוֹנָה שָׁבוּ לְקִדְשׁוֹ, כְּלוּמַר, לְקִדְשׁוֹ שָׁבוּ, וְיוֹשְׁתֵּהיָה אִתָּהּ מְקִדָּשׁ כְּרְאוּי לְפִי הַשְּׁתַנּוֹת הַקִּדְשָׁה שְׁמַאֲרֵי בוּ בְּכָל עֵת וְעַתָּה:

טעם רמז השבת במלת 'בראשית' בתורה

ד וּבְדַבְרֵים הָאֵלֶּה יִבְאֵר בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת, מֶה שֶׁבְּמִלַּת 'בְּרֵאשִׁית' (נִלְשָׁתָא א ב ס) תִּכְפֹּף רִמְזֵה הַקִּדְוֶשׁ

בְּרוּךְ הוּא מְצוֹת שַׁבָּת, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּתַקּוּנֵי זֶהר כְּמֵה פְּעָמִים, 'בְּרֵאשִׁית' תִּמְן שַׁבָּת ט. כִּי בְּעֲנַנְךָ הִזָּה הַשְּׁוֹה קִדְשֵׁת הַשַּׁבָּת לְבְרִיאַת שְׁמַיִם וָאָרֶץ, כִּידוּעַ לְמִבְנֵי מִדְּע, אֲשֶׁר בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, הָאֲצִיל וּבְרֵא וַיִּצַר וַעֲשֶׂה אֶת עוֹלָמוֹ בְּלֵי שׁוּם אֲתַעְרוּתָא מְזוּלָתוֹ, כִּי לֹא הָיָה אֶז שׁוּם בְּרִיאָה לְעֲשׂוֹת אֲתַעְרוּתָא מְלַתָּתָא, וּכְמֵאֲמַר הַקְּרֵא (ישעיה מד כד) 'אֲנֹכִי ה' עוֹשֶׂה כָּל נוֹטָה שְׁמַיִם לְבִדֵי רוּקַע הָאָרֶץ מֵאֲתֵי':

ביאורי החסידות

יג. ושם בדרוש השלישי פרק ג (מאמר ט). וראה עוד בתיקוני"ז (מיקון ט כד: מיקון כד טט). באופן נוסף: 'בראשית' ירא שבת [ומבואר להלן ענף ב (עלה ט), ובהקדמה לחלק שני (ד"ה ומה ממוליס)].

טז. כמבואר שם (מיקון מה פה). בענין שתי שבתות שנרמזו במלת 'בראשית': תמן תרי, תמן שבת [ראה בענין רמז זה לעיל בהקדמה לחלק ראשון (ד"ה עה לטס)], ולהלן בהקדמה לחלק שני (ד"ה עה

ציוני החסידות

לה" (סס כ י, דגריס ה יד), כי אינו תלוי בתחוננים ואין צורך לתחוננים בו להמשיכו, כי ממילא ביום שבת 'השמים מספרים כבודו וגם הארץ מלאה חסדו' (זמר 'יום זה מוכנז' ליוס שגמ), לאשר שבת בו ביום הבריאה. ועל כן 'מתנה טובה יש לי בבית גנוזי וכו' (פלה טו.), מתנה ממש, שאין אתם צריכים לקנותה במחיר להתייגע עליה להמשיכה למטה, כי היא לכם מתנה גמורה בלי עמל ויגיעה, ואינה צריכה לכם ולעבודתכם, ואין לכם במה לקנות אותה, כי התיקון שלה אינו שלכם, רק מעצמו וממילא היא באה. ועל כן שבתא אתייקק מכל שאר זמנין וחגיגין, משום דכולא ביה אשתכח (לפא זוהר מ"ג ט"ז), פירוש, ממילא משתכח בה כולא, ואינו צריך לדין וכו'. ובוה נבוא בביאור הכתובים, ואמר (שמות סס) 'אך את שבתותי תשמרו', פירוש, שבתות שלי, כי שלי ממש הן בלי שום אתערותא מאתכם, ולא כמו בכל התורה שנקראת 'לקח טוב' (משלי ד ג), שאתם זוכיין בה בקניה, לא כן זה, כי אינו צריך לדידכם כלל וכלל. ואמר 'שבתותי' לשון רבים, כי כל הבחינות שיש בשבת, כמו ה'שבת לה" שהוא בתורה ותפילה, וה'שבת לכם' (לפא שמות לא יד) במאכל ומשתה, ומצות השביתה לנוח בו, בהכל אין דבר שיהיה נעשה לצורך איזה תיקון ואיזה אתערותא, כי כל התיקונים נעשים מאליהם, רק שהנפש המטוהר המרגיש בתיקונים הנוראים הנפלאים הנעשים בו, ממילא עושה כל המצטרך באהבה בכלות נפשו לה' בתפילה ותורה, להדבק בו ולהכלל באור הגדול השופע עתה, ולהתענג באמת בתענוגים הנעשים למעלה, להיותו מרגיש יודע מתענוגים הנעשים למעלה, בזה הוא מתענג מאוד מאוד. כי שמחת אביו הוא שמחתו ותענוגו, וזה כל התאוותו וחפצו מעורר שיהיה תענוג ונחת רוח למעלה, ומתענג מזה עד בלתי שיעור וערך, שאי אפשר להעלות על הכתב ולא הלבבל בקולמסו, ובאבנתא דלבא תלי, והמביין יבין.

ו'זה אמר 'כי אות היא ביני וביניכם' [לדורותיכם] לדעת כי אני ה' מקדשכם', כלומר, השבת שלי, ורק הוא אות וסימן שאתם בני מלכא בני היכלא דמלכא, ומטובי טוב לכם לשמוח בשמחתו, בתפנוקי מעדנים ושמות יינות מבושמים, לרבות השמחה והחדוה והתענוג שיש לכם במה שאני מתענג אז [אבל

ונו שתהיה אתה מקודש כראוי לפי השתנות הקדושה שואר בו בכל עת ועת. ובישמח משה פרשת כי תשא (שמות לא טו) כתב עפ"י דברי רבינו כאן: עוד יאמר 'שמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת', כי כתיב (ישעיה נה יג) 'וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד'. וביארתי על פי המבואר בספרים הקדושים, כי בחול כל עליות העולמות וכל התיקונין וכל הארות, הכל נעשה על ידי אתערותא דלתתא על ידי תורתנו ותפילותינו ומעשינו הטובים, ונמצא ההעליות והארות ותיקונים המה כפי התפילות והתורות והמעשים טובים. אבל שבת קדישא וקיימא, וכל הארות ותיקונים ועליות נעשו מאליהם ברצון ה' יתברך, וכל התפילות והברכות והתורות ומעשים טובים נמשך אחריהם, שיעלו בכל עת באותה הארה של אותו עת כפי אשר הוא, אם בליל שבת, כפי הארת וקדושת ליל שבת, אם בשחרית, כפי הארת וקדושת זמן שחרית של שבת, אם במוסף, כפי הארת וקדושת זמן מוסף של שבת, אם במנחה, כפי הארת וקדושת מנחה של שבת, והזכירה אינו לתקן ולקדש השבת, כי הוא מתוקן ומקודש מעצמו, רק הזכירה היא לקדש עצמינו כפי קדושתו של שבת בכל עת וזמן. והיינו 'זכור את יום השבת לקדשו', רצה לומר, לפי קדושתו לקדש עצמך כמו כן, עיין בריש ספר סידורו של שבת. ונראה לי שזה כוונת אמרם (שגמ קיט). 'כל המענג את השבת', ולא אמר 'כל המענג את עצמו בשבת', רק הכוונה שעושה עונג למדת שבת במה שמקדש עצמו לפי קדושתו, ונעשה בן זוג לשבת, כאמרם (ב"י לא ט) 'כנסת ישראל יהיו בן זוגך'. והיינו 'וקראת לשבת עונג', רצה לומר, דשבת כבר הוא קדוש וקיים, רק שאתה תקרא עונג לו במה שתקדש עצמך, והוא כבוד להשבת, והיינו לקדוש ה', היינו שבת שכבר קדשו ה' יתברך. ולא אתה כמו בשאר מועדים, דישראל הוא דקדשינהו לזמנים, ולכן אומרים 'מקדש ישראל והזמנים' כמבואר בגמרא, וכן מבואר בזהוהר הקדוש דכל המועדים הם 'מקרא קדש' ושבת הוא 'קדש' [עיין לעיל ע"ה א], והבן. מכובד שאתה תכבדו במה שתקדש עצמך, והבן. יעו"ש בכל הענין.

ועיין עוד בבאר מים חיים פרשת כי תשא (שמות לא יג ד"ה וטענין) שכתב רבינו בתו"ד: אבל שבת קודש נקרא תמיד 'שבת